

Проект!

МОТИВИ

към проекта на Закон за преброяване на населението и жилищния фонд в Република България през 2021 година

Преброяването на населението и жилищния фонд е най-мащабното изчерпателно статистическо изследване и един от основните източници за събиране на данни за броя и характеристиките на населението и жилищния фонд в страната.

Република България като държава - членка на Европейския съюз, е задължена съгласно Регламент (ЕО) № 763/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 9 юли 2008 г. относно преброяването на населението и жилищния фонд да приложи пряко разпоредбите му и да представи изчерпателни данни на Комисията (Евростат). Съгласно чл. 3 от регламента страната ни трябва да предаде на Комисията данни за населението, покриващи определени демографски, социални и икономически характеристики на лицата, семействата и домакинствата, както и за жилищния фонд на национално, регионално и местно равнище, посочени в приложението на регламента.

Съгласно Регламент (ЕС) 2017/712 на Комисията за определяне на референтната година и програмата за статистическите данни и за метаданните за преброяването на населението и жилищния фонд Република България трябва да проведе преброяване на населението и жилищния фонд през 2021 година.

За да изпълни задълженията си по европейското законодателство, Република България трябва да проведе изчерпателно преброяване, което към настоящия момент няма ефективна алтернатива. Съгласно чл. 18 от Закона за статистиката изчерпателните преброявания на населението и жилищния фонд се извършват по силата на отделен закон, което налага приемането на Закон за преброяване на населението и жилищния фонд в Република България през 2021 година.

Европейската комисия се нуждае от наличието на изчерпателни, надеждни, детайлни и сравними данни за населението и основните социално-икономически характеристики на лицата като основа за определяне на регионалните и социалните политики и политиките в областта на околната среда, влияещи върху конкретни сектори на Общността. Необходима ѝ е също така подробна информация относно жилищния фонд в подкрепа на различни дейности на Общността, като например насърчаването на социалното включване и мониторинга на социалното сближаване на регионално равнище или опазването на околната среда и насърчаването на енергийната ефективност.

Данните от преброяването са необходими и в процеса на вземане на решение на национално ниво за разпределяне на публичните финанси в различни области като образование, здравеопазване, социална защита, инвестиции и други.

Данните от преброяването са нужни както при разработването на национални и регионални политики, така и при класифицирането на регионите в Общността за изпълнение на кохезионната политика и разпределянето на европейски фондове за държавите членки.

Получените данни имат съществено значение за статистическите служби и агенции, които събират и произвеждат статистически данни за населението, тъй като формират рамката, от която се определя обхватът на наблюдение за всички изследвания в домакинствата и на лицата.

Основната цел на закона е да осигури събирането, обработката и предоставянето на актуална, достоверна, изчерпателна и подробна статистическа информация в три основни направления:

- брой на населението и жилищния фонд в Република България (общо за страната и по административно-териториални единици);
- структура на населението по пол, възраст, образование, икономическа активност и други демографски и етнокултурни признаци;
- характеристики на жилищния фонд в страната.

Предлаганият законопроект урежда подготовката, организацията и провеждането на преброяването през 2021 година. Със закона се установяват общите правила за събиране, обработване и разпространение на данни за населението и жилищния фонд, получени от преброяването.

Законопроектът определя 22 януари 2021 година за референтната дата, към която ще се отнасят събраните по време на преброяването данни. Периодът за подготовка и провеждане на преброяването е съобразен с подготовката и провеждането на два изборни процеса през 2021 година - за народни представители и за президент и вицепрезидент, с оглед на ангажиментите на общинските администрации в изборния и преброителния процес. Преброяването ще се проведе в периода от 22 януари до 15 февруари 2021 година.

В законопроекта са определени органите на преброяването - Националният статистически институт, Централната комисия по преброяването, териториалните статистически бюра, областните и общинските преброителни комисии. Регламентирани са техните правомощия, а по отношение на комисиите и състав, формиране и организация на дейността.

В законопроекта е посочена изрично информацията, която ще се събира за населението, домакинствата, сградите и жилищата. Освен информацията, която е задължителна съгласно европейското законодателство, за национални цели ще се събира допълнителна информация:

- по отношение на лицата - етнокултурни характеристики, здравен статус и други;
- по отношение на жилищата/сградите - енергийна ефективност, материална осигуреност и услуги и други.

Съобразена е разпоредбата на чл. 21, ал. 2 от Закона за статистиката за доброволно предоставяне на информацията относно етническата принадлежност, вероизповеданието и здравното състояние.

Законопроектът предвижда необходимите данни за преброяването да се събират непосредствено от физическите лица - единици на наблюдение при преброяването, както и от съществуващите регистри и бази данни. Въведено е задължение за органите на публичната власт, поддържащи регистри и бази данни, да предоставят безплатно на Националния статистически институт необходимите за целите на преброяването индивидуални данни и метаданни за тях. Същото задължение е уредено и по отношение на юридически лица, които предоставят публични услуги на основание на нормативен акт и поддържат регистри и бази данни.

Необходимите данни за лицата и жилищата, обект на наблюдение, ще се събират чрез преброителни карти и преброител или по интернет чрез попълване на електронна преброителна карта, а данните за жилищните сгради - чрез преброителни карти и преброител.

Законопроектът предвижда приемане на Програма на преброяването, която да бъде внесена за разглеждане от Министерския съвет в тримесечен срок от обнародването на закона.

По отношение на подготовката и провеждането на преброяването в законопроекта се регламентират:

- пробното преброяване като основен инструмент за тестване на методологията, инструментариума и цялостната организация на процеса;
- предварителният обход на терен за инвентаризация на жилищните сгради и адресите, изготвянето на преброителните списъци и събирането на географски координати;
- районирането на страната на контролни райони и преброителни участъци;
- същинското преброяване и съпътстващите извадкови статистически изследвания.

Установени са часовият интервал за посещение на жилищата от страна на преброителите и контролорите - от 8.00 до 20.00 часа, и служебните карти, с които ще се легитимират.

В законопроекта са определени съпътстващи преброяването извадкови статистически изследвания относно:

- раждаемост и репродуктивно поведение на населението;
- миграция и миграционно поведение на населението;
- бюджет на времето.

За провеждането на преброяването законопроектът предвижда наемането на контролори, преброители и придружители, които извършват непосредствената дейност по събиране на информацията от физическите лица. Законопроектът регламентира техните задължения.

За преброяване на определени категории лица ще се използват преброители, определени от съответните институции, под чиято юрисдикция се намират към референтната дата.

Предвидено е съдействие от страна на управителите или председателите на управителните съвети на сградите в режим на етажна собственост, управителите и собствениците на местата за настаняване и частните лечебни, здравни и социални заведения, както и от страна на регионалните структури на Министерството на вътрешните работи при изпълнение на задълженията на преброители.

В законопроекта ясно е определена политиката по опазване на поверителността на данните, достъпа до информация и разпространението на крайните резултати в съответствие с националното и европейското законодателство. Събираните по време на преброяването индивидуални данни са статистическа тайна и могат да се използват само за статистически цели. Определени са условията за предоставяне на данни от преброяването.

Законопроектът регламентира задължението на НСИ да осигури опазване на индивидуалните данни, като предприеме необходимите организационни и технически мерки.

Изрично е посочено, че субектът на лични данни, събирани и обработвани при преброяването, не може да се ползва от правата по чл. 15, 16, 18 и 21 от Общия регламент относно защитата на данните (Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 година относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Директива 95/46/ЕО), тъй като личните данни се използват единствено за статистически цели.

В законопроекта е предвидена административно-наказателна отговорност за лицата, които не предоставят необходимите данни, за лицата, които провеждат преброяването и не изпълняват задълженията си, както и за лицата, които имат достъп до индивидуални данни от преброяването и ги предоставят или използват за други цели извън определените в закона.

С цел получаване на надеждни и детайлни данни за населението и жилищния фонд се въвежда забрана върху извършването на административно-териториални и териториални промени за периода от началото на предварителния обход до приключване на преброяването с преброители.

Разходите за прилагане на закона могат да бъдат систематизирани в няколко групи: 2 640.00 хил. лв. инвестиционни разходи; 30 701.86 хил. лв. оперативни разходи; 11 009.69 хил. лв. разходи на обществено време и 1 974.00 хил. лв. други регулаторни разходи. Подробните разчети са посочени във финансовата обосновка към законопроекта.

Обществените ползи от изпълнението на закона ще възникват не просто от събирането, обработването и предоставянето на данните, а от използването на тази информация за вземане на решения за повишаване на общественото благосъстояние.

Информацията за населението и жилищния фонд е ключов фактор за ефективно и ефикасно разполагане на публичните ресурси. Ежегодно българската държава акумулира и харчи в името на общото благо близо 40% от брутния вътрешен продукт (БВП) на страната. За бюджетната 2018 г. например общите разходи по консолидираната фискална програма възлизат на 39.3 млрд. лева (37.2% от БВП).

Всички основни бюджетни взаимоотношения между централния бюджет и общинските бюджети под формата на субсидии се определят по специален механизъм, а „информацията за населението и населените места е по данни на НСИ...“. За бюджетната 2018 г. например общият размер на субсидиите за общините е близо 3.3 млрд. лева.

Статистическата информация за населението и жилищния фонд обслужва и дейността на българските общини (текущи и капиталови разходи). През 2018 г. относителният дял на общинските разходи в БВП достига 5.2%, а делът на разходите за местни дейности е разчетен на 48.4% от общите разходи на общините. Следователно за местни дейности на общините през годината ще бъдат похарчени около 2.7 млрд. лева.

Голяма част от решенията в бизнес сектора, в т.ч. инвестиционните решения, се вземат на основата на данни от демографската статистика. Преброяването през 2021 г. ще генерира ползи за фирмите в почти всички отрасли на националната икономика.

На този фон избегнатите загуби от неправилно разпределение на разходите на НЗОК за здравноосигурителни плащания възлизат на 2 775 000 лв. годишно.

Избегнатите загуби от неправилно определяне на основните бюджетни взаимоотношения между общинските бюджети и централния бюджет са в размер на 2 475 000 лв. годишно.

Избегнатите загуби от неправилно разпределение на разходите за местни дейности в общините са 2 025 000 лв. годишно.

Следователно избегнатите загуби от неправилно разполагане на ресурси в публичния сектор на българската икономика (в разгледаните три направления) достигат 7 275 000 лв. годишно. Това е само част от обществената полза. Трябва да се добавят избегнатите загуби от неправилно разполагане на ресурси в бизнес сектора, неефективност на макроикономическата политика, ниско качество на научните изследвания и други ползи, които не могат да бъдат остойностени.

Извършената оценка на въздействието установи, че разликата между регулаторните ползи (54 555.07 хил. лв.) и регулаторните разходи (53 337.17 хил. лв.) за периода от приемането на закона до следващото преброяване е 1 217.90 хил. лева.

Законопроектът регламентира осигуряването на средствата, необходими за подготовката, организацията, провеждането, обработката и публикуването на резултатите от преброяването. Необходимите средства се осигуряват целево от централния бюджет, като се разпределят в четири последователни години от 2019 до 2022 година.

Със закона се осигурява прилагането на Регламент (ЕО) № 763/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 9 юли 2008 година относно преброяването на населението и жилищния фонд.